

REYKJAVÍK-ERKLÆRINGEN

Forent rundt våre verdier

Reykjavík-toppmøtet
4. toppmøte mellom stats- og
regjeringssjefer i Europarådet

16–17 Mai 2023

Engelsk utgave:
Reykjavik Declaration – United around our values
Gjengivelse av tekstene i denne utgivelsen er tillatt så
fremt hele tittelen og kilden, altså Europarådet, oppgis.
Ved ønske om å bruke dem til kommersielle formål eller
oversette dem til et av Europarådets ikke-offisielle språk
bes man ta kontakt med publishing@coe.int.
© Council of Europe, Juni 2023

Norsk utgave:
Tekst utarbeidet av og brukt med tillatelse fra Europarådet.
Dette dokumentet er publisert etter avtale med
Europarådet. Oversettelse fra engelsk til norsk er
kun for informasjonsformål. Det er Kommunal- og
distriktsdepartementet og Utenriksdepartementet som
er ansvarlig for denne uoffisielle oversettelsen.
All korrespondanse vedrørende den norske oversettelsen
skal rettes til Kommunal- og distriktsdepartementet
e-post: postmottak@kdd.dep.no. November 2025.

Reykjavík-toppmøtet til Europarådet

Forent rundt våre verdier

Reykjavík-erklæringen

Vi, stats- og regjeringssjefene, er kommet sammen i Reykjavík den 16. og 17. mai 2023 for å stå samlet mot Russlands angrepskrig mot Ukraina og for å gi videre prioritet og retning for Europarådets arbeid.

Europarådet ble grunnlagt i etterkant av andre verdenskrig ut fra en overbevisning om at å skape fred basert på rettferdighet og internasjonalt samarbeid er avgjørende for å bevare samfunnet og sivilisasjonen. Det er et fredsprosjekt med grunntanken «aldri igjen» – et løfte som blir prinsipielt utfordret av Russlands angrepskrig mot Ukraina.

Det underbygger hvorfor vi, Europas ledere, er kommet sammen for å bekrefte at vi står samlet rundt verdiene våre og mot Russlands angrepskrig mot Ukraina, et åpenlyst brudd på folkeretten og alt vi står for. Vi har et felles ansvar for å bekjempe autokratiske tendenser og skjerpede trusler mot menneskerettighetene, demokratiet og rettstaten. Disse kjerneverdiene er grunnlaget for vår videre frihet, fred, velstand og sikkerhet for Europa.

Vi nærmer oss Europarådets 75-årsjubileum, men organisasjonens visjon forblir den samme. Demokratiene i Europa er ikke grunnlagt en gang for alle. Vi må strebe etter å opprettholde dem hver eneste dag, kontinuerlig, på hele kontinentet. Europarådet er fortsatt en ledestjerne som bidrar til sterkere samhold mellom oss, med mål om å beskytte og virkeliggjøre idealene og prinsippene som er vår felles arv. Vi bekrefter på nytt vår forpliktelse til å utvikle gjensidig forståelse mellom Europas folk og gjensidig verdsette vårt kulturelle mangfold og vår kulturarv.

På stedet hvor Alltinget, en av verdens eldste rikssamlinger, hører hjemme, forplikter vi oss på nytt til å beskytte vårt demokratiske grunnlag og slår fast at vi vil motarbeide trusler mot menneskerettighetene og rettstaten ved å fornye vår forpliktelse til Europarådets verdier og prinsippet, ved vårt arbeid gjennom ministerkomiteen, parlamentarikerforsamlingen og kongressen for lokale og regionale myndigheter.

Vi bekrefter på nytt vår dype og vedvarende forpliktelse til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og Den europeiske menneskerettighetsdomstolen som de endelige garantistene for menneskerettighetene på hele kontinentet, ved siden av våre nasjonale demokratiske og rettslige systemer. Vi bekrefter på nytt vår hovedforpliktelse i henhold til konvensjonen til å sikre alle innenfor vår jurisdiksjon de rettighetene og frihetene som er definert i konvensjonen, i samsvar med subsidiaritetsprinsippet, samt vår ubetingede forpliktelse til å rette oss etter Den europeiske menneskerettighetsdomstolens endelige avgjørelse i enhver sak der vi er part.

Vi står i solidaritet med dem som er rammet av Russlands angrepskrig mot Ukraina og Russlands aggresjon mot Georgia, som vi fordømmer på det sterkeste. Samlet oppfordrer vi Den russiske føderasjon til å overholde sine internasjonale forpliktelser og umiddelbart trekke sine styrker fullstendig og uten vilkår ut av Ukraina, Georgia og Republikken Moldova. Vi bekrefter på nytt vår urokkelige støtte til deres suverenitet, uavhengighet og territoriale integritet innenfor deres internasjonalt anerkjente grenser.

Vi står fast om å styrke en fri og åpen internasjonal orden basert på rettsstatsprinsippene, en respekt for De forente nasjoners pakt, suvereniteten og den territoriale integriteten, innenfor internasjonalt anerkjente grenser, til alle stater og en respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene.

Forent for Ukraina og ansvarliggjøring

Vi uttrykker vår fulle støtte til Ukraina og dets folk. Vi vil stå sammen med Ukraina så lenge det trengs. Uten ansvarliggjøring kan det ikke bli noen varig fred, og vi støtter prinsippene for en rettferdig og varig fred slik de er skissert i president Zelenskyjs fredsformel. Vi bekrefter derfor på nytt behovet for en tydelig internasjonal juridisk respons for alle ofrene, samt for staten Ukraina.

Vi understreker det universelle prinsippet om at ingen foreldelsesfrister gjelder for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser, inkludert konflikterelatert seksuell vold, og særlig voldtekt. Først når retten til sannhet, rettferdighet, oppreisning og garantier om ikke-gjentakelse respekteres, vil det være mulig å legge fortiden bak oss og skape et solid grunnlag for å bygge samhold i harmoni og samarbeid med respekt for menneskerettighetene, demokratiet og rettsstaten.

Til dette formålet har vi opprettet en utvidet delavtale om registeret over skader forårsaket av Den russiske føderasjons aggresjon mot Ukraina, som beskrevet i vedlegg I. Vi inviterer alle medlems- og observatørstater i Europarådet og Den europeiske union, samt alle andre stater som er kvalifisert i henhold til registerets vedtekter, til å slutte seg til avtalen.

Vi erkjenner at registeret er ment å utgjøre den første komponenten i en fremtidig internasjonal omfattende kompensasjonsmekanisme, og uttrykker vilje til å samarbeide med det internasjonale samfunnet om å videreutvikle en slik mekanisme som skal etableres gjennom et eget internasjonalt instrument, som kan omfatte en erstatningskommisjon og et erstatningsfond, samtidig som vi understreker forpliktelsen som Den russiske føderasjon har til å betale for skadene forårsaket av denne angrepskrigen.

Vi hilser velkommen en internasjonal innsats for å stille den politiske og militære ledelsen i Den russiske føderasjon til ansvar for angrepskrigen mot Ukraina, og vi er positive til arbeidet for å opprette en spesialdomstol for aggresjonsforbrytelsen, som ble fremhevet da spesialdomstolens kjernegruppe, under ledelse av president Zelenskyj, møttes. Europarådet bør delta i relevante konsultasjoner og forhandlinger der det er hensiktsmessig, og bidra med konkret faglig og teknisk støtte i prosessen.

Vi oppfordrer Den russiske føderasjon til umiddelbart å løslate alle sivile som er tvangsoverført eller ulovlig deportert til Den russiske føderasjons territorium eller til områder som midlertidig er kontrollert eller okkupert av Den russiske føderasjon, særlig barn, og vi oppfordrer Europarådet til å iverksette tiltak for å bedre situasjonen for barn i Ukraina, slik det fremgår av vedlegg II.

Vi anerkjenner ministerkomiteens og parlamentarikerforsamlingens rolle i å sende et robust svar på Russlands angrepskrig mot Ukraina og sette opp en ambisiøs agenda for støtten til Ukraina og for å sikre ansvarlighet.

I denne sammenheng forplikter vi oss til å styrke Europarådets arbeid for å støtte og fremme nasjonal og internasjonal innsats, herunder arbeidet til Den europeiske menneskerettsdomstolen, Den internasjonale straffedomstolen og Det internasjonale senteret for straffeforfølgelse av aggresjonsforbrytelsen mot Ukraina. Vi oppfordrer alle medlemsstater til å sørge for at gjerningspersoner innenfor deres jurisdiksjon kan stilles for retten.

Vi vil støtte Ukrainas gjenoppbyggingsarbeid, blant annet gjennom å finansiere og gjennomføre Europarådets handlingsplan for Ukraina, *Resilience, Recovery and Reconstruction*, og forplikter oss til å ta i bruk alle tilgjengelige midler i Europarådet, inkludert gjennom Europarådets utviklingsbank (CEB).

Forent rundt våre verdier

Gjennom hele Europarådets historie har Rådets standarder for menneskerettighetene, demokratiet og rettsstaten vært avgjørende for å sikre og styrke individuelle friheter, fred og velstand i våre medlemsstater. I forbindelse med arbeidet vårt med å fremme barns rettigheter understreker vi betydningen av utdanning for å gi barn og unge de referansene de trenger for å vokse opp med våre demokratiske verdier i et kulturelt mangfoldig samfunn og delta aktivt i å verne vår kulturarv. Vi fremhever også den viktige rollen Europarådet spiller for å fremme og beskytte rettighetene til personer som tilhører nasjonale minoriteter.

Europarådet har dessuten spilt en avgjørende rolle i å sikre at Europa er en sone uten dødsstraff, og det bør fortsette kampen mot gjeninnføring av dødsstraff og for en universell avskaffelse av dødsstraff, overalt og under alle omstendigheter. Det har også sørget for at det absolutte forbudet mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff blir opprettholdt.

Vi forplikter oss til å sikre og styrke demokrati og godt styresett på alle nivåer i hele Europa. Sammen vil vi arbeide for å beskytte og fremme de tre grunnleggende, gjensidig avhengige og umistelige prinsippene om demokratiet, rettsstaten og

menneskerettighetene, slik de er nedfelt i Europarådets vedtekter og i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Demokratisk tilbakegang, ytre trusler og nye utfordringer gjør imidlertid at vi må styrke innsatsen og vedta Reykjavík-prinsippene for demokrati, som er gjengitt i vedlegg III. Vi forplikter oss til å etterleve dem for å fremme, beskytte og styrke demokratiet i alle våre medlemsstater og for å gå i jevnlig dialog på høyt plan med medlemsstater og partnere om disse prinsippene. World Forum for Democracy, som arrangeres hvert år i Strasbourg, gir en mulighet for slik dialog.

Vi vil fortsette å støtte domstolen i å behandle klager effektivt og rettidig, og vi vil styrke innsatsen for en fullstendig, effektiv og rask fullbyrdelse av dommer, blant annet gjennom å utvikle en mer samarbeidsrettet, inkluderende og politisk tilnærming basert på dialog, som beskrevet i vedlegg IV, *Forpliktelse til konvensjonssystemet som hjørnesteinen i Europarådets vern om menneskerettighetene*.

Vi vil også sørge for at rettsstatsprinsippet respekteres, noe som kommer alle borgere til gode, og at et europeisk rettsfellesskap bygges på felles verdier og dialog mellom medlemsstatenes jurisdiksjoner, blant annet ved å heve Veneziakommisjonens profil og styrke den, for eksempel ved å fremheve sjekklisten for rettsstatsprinsipper og gi den høyere status, og ved å utforske hvordan organisasjonen bedre kan legge til rette for at anbefalingene dens gjennomføres.

Sosial rettferdighet er avgjørende for demokratisk stabilitet og sikkerhet, og i denne forbindelsen bekrefter vi på nytt at vi er fullt forpliktet til å beskytte og gjennomføre sosiale rettigheter slik de er garantert i Den europeiske sosialpakten. Vi vil vurdere å arrangere en høynivåkonferanse om Den europeiske sosialpakten, som et skritt i retning av å påta oss ytterligere forpliktelser i henhold til pakten, der det er mulig.

Vi gjentar Europarådets paneuropeiske rolle, og i denne forbindelse vil vi trappe opp og styrke Europarådets engasjement med demokratiske aktører i Europa og dets innsats for å skape et tilretteleggende miljø for menneskerettighetsforkjempere.

Vi vil særlig fortsette arbeidet i kontaktgruppen for samarbeid med belarusiske demokratiske krefter og sivilsamfunnet, og vi vil finne måter å styrke samarbeidet med russiske og belarusiske menneskerettighetsforkjempere, demokratiske krefter, frie medier og det uavhengige sivilsamfunnet på.

Forent for å møte dagens og fremtidens utfordringer

Europarådet har spilt en banebrytende og global rolle i utviklingen av standarder på nye og fremvoksende politikkområder, og vi understreker vår kollektive vilje til å møte dagens og fremtidens utfordringer.

Vi understreker at det haster å styrke innsatsen for å beskytte miljøet og for å motvirke konsekvensene av den tredoble globale krisen med forurensning, klimaendringer og tap av biologisk mangfold for menneskerettighetene, demokratiet og rettsstaten. Derfor forplikter vi oss til å styrke vårt arbeid med aspektene av miljøet som gjelder menneskerettighetene, og ta initiativ til Reykjavík-prosessen med å sette søkelyset på og styrke arbeidet til Europarådet på dette området, slik det er beskrevet i vedlegg V, *Europarådet og miljøet*.

Vi erkjenner de positive virkningene og mulighetene som ny og fremvoksende digital teknologi skaper, samtidig som vi ser behovet for å redusere risikoen for at denne teknologien får negative konsekvenser for menneskerettighetene, demokratiet og rettsstaten, herunder nye former for vold mot kvinner og sårbare grupper som oppstår med og forsterkes av moderne teknologi. I denne sammenhengen forplikter vi oss til å sikre Europarådet en ledende rolle i å utvikle standarder i den digitale tidsalderen for å sikre menneskerettighetene online og offline, blant annet ved å prioritere å ferdigstille Europarådets rammekonvensjon om kunstig intelligens.

Vi ser frem til at Europarådet tar en fremtredende rolle i å sette standarden internasjonalt for ytringsfrihet og relaterte spørsmål som mediefrihet, tilgang til informasjon og bekjempelse av hatefulle ytringer og desinformasjon, inkludert instrumentalisering av historien, særlig i lys av den økende innvirkningen som digital teknologi har på disse spørsmålene. Vi vil fortsette vår felles innsats for journalisters og andre medieaktørers sikkerhet.

Vi minner om de voksende utfordringene knyttet til migrasjon og om nødvendigheten av å bekjempe menneskehandel og smugling av migranter. Vi forplikter oss til å intensivere innsatsen for å fremme og forbedre det internasjonale samarbeidet på dette området, samtidig som vi fortsetter å beskytte ofrene og respektere menneskerettighetene til migranter og flyktninger, samt støtte frontlinjestatene, innenfor Europarådets eksisterende rammeverk.

Verdighet og likeverd er grunnlaget for moderne europeiske samfunn. Vi erkjenner behovet for å sikre likestilling og bekjempe enhver form for diskriminering samt den viktige rollen organisasjonen spiller i denne sammenhengen. Derfor forplikter vi oss til å styrke arbeidet for inkluderende samfunn uten marginalisering, ekskludering, rasisme og intoleranse. I denne forbindelse vil vi i Europarådets arbeid bruke en interseksjonell tilnærming til den mangfoldige diskrimineringen som mennesker og grupper i sårbare og marginaliserte situasjoner utsettes for.

Vi minner om at likestilling mellom kjønnene og kvinners fulle, likeverdige og effektive deltakelse i offentlige og private beslutningsprosesser er avgjørende for rettsstaten, demokratiet og en bærekraftig utvikling. Vi understreker Europarådets banebrytende rolle, blant annet gjennom Istanbul-konvensjonen, i kampen mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

Forent i vår visjon for Europarådet

Russlands angrepskrig mot Ukraina har tvunget oss til å revurdere hvordan vi best kan møte de utfordringene vi står overfor, innenfor Europas multilaterale arkitektur og den internasjonale regelbaserte ordenen. Vi forplikter oss derfor til å styrke Europarådets rolle i den europeiske multilaterale arkitekturen som er under utvikling, og i den globale styringen ved å styrke den eksterne dimensjonen, gjennom forbindelseskantorene og gjennom et nytt engasjement basert på Europarådets kjerneverdier rettet mot demokratier i verden og nabolandene i sør.

Vi vil særlig styrke dialogen med våre observatørstater, som Europarådet og dets medlemsstater deler grunnleggende verdier og prinsipper med. Vi vil også fremme økt ratifikasjon av Europarådets konvensjoner som er åpne for ikke-medlemsstater,

gjennom målrettede kampanjer for universalisering for at organisasjonens ambisiøse standarder i større grad skal etterleves utenfor Europa. Gjennom at observatørstater bidrar aktivt, kan vi nå enda bredere ut til ikke-medlemsstater.

Den europeiske union er Europarådets viktigste institusjonelle partner i politisk, juridisk og økonomisk forstand. Vi understreker at felles programmer mellom Den europeiske union og Europarådet er viktige som et sentralt uttrykk for dette strategiske partnerskapet og den gjensidige forpliktelsen til å fremme felles verdier. Vi gleder oss over den foreløpige fulle enigheten om det reviderte utkastet til tiltredelsesinstrumenter som et viktig resultat i prosessen med Den europeiske unions tiltredelse til konvensjonen, og vi uttrykker vår forpliktelse til en rettidig gjennomføring. Dette vil gi Europarådet og Den europeiske union en ny kurs mot et styrket samarbeid.

Vi etterlyser mer politisk dialog med andre internasjonale organisasjoner, inkludert FN og OSSE, for å styrke partnerskapet mellom disse organisasjonene og Europarådet. Vi mener at det er mulig å oppnå ytterligere synergier, særlig i gjennomføringen av FNs bærekraftsmål, og understreker behovet for å unngå dobbeltarbeid og eventuelt konkurrerende standarder.

For å nå målene våre trenger vi et moderne Europaråd som setter oss i stand til å møte dagens og morgendagens utfordringer og forventningene til kommende generasjoner. Vi vil sørge for at Europarådet, og særlig domstolen, er finansielt bærekraftig, og at organisasjonen er mer smidig, robust og resultatorientert, blant annet ved å vedta et integrert budsjett basert på omforente strategiske prioriteringer, og vi vil fortsette reformprosessen for å oppnå større åpenhet, effektivitet og gjennomslagskraft.

Videre anerkjenner vi den viktige rollen som organisasjonens samarbeidsdimensjon, herunder dens feltkontorer, spiller når det gjelder å gi målrettet støtte til mottakere på stedet, og vi forplikter oss til å styrke organisasjonens arbeid i felten ytterligere, i samarbeid med de berørte landene.

Vi staker ut en ny kurs for Europarådet med økt åpenhet og samarbeid med sine interessenter, med styrket synlighet og tilstrekkelige ressurser. Dette bør inkludere et ungdomsperspektiv i organisasjonens mellomstatlige og andre drøftinger, ettersom ungdomsdeltakelse i beslutningsprosesser gjør offentlig politikk mer effektiv og styrker demokratiske institusjoner gjennom åpen dialog. Vi oppfordrer også til en gjennomgang og ytterligere styrking av organisasjonens oppsøkende virksomhet og meningsfulle samarbeid med sivilsamfunnsorganisasjoner og nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner.

Til slutt forplikter vi oss til å styrke institusjonen Europarådets menneskerettighetskommissær, særlig i lys av behovet for prinsippfaste og umiddelbare tiltak for å håndtere tilbakefall og andre menneskerettighetsutfordringer som oppstår; å fortsette å styrke samarbeidet og den politiske dialogen med parlamentarikerforsamlingen, blant annet gjennom økt bruk av Den blandede komiteen, og støtte den viktige rollen som flernivåstyring spiller i å realisere organisasjonens visjon, blant annet gjennom kongressen for lokale og regionale myndigheters rolle i gjennomføringen av Den europeiske pakten om lokalt selvstyre.

Det Europa vi ønsker oss

Da vi opprettet Europarådet i 1949, var det med krig i Europa som bakteppe. De som kom før oss, hadde besluttomheten til å opprette Europarådet for å forene de europeiske landene i en felles tro på at sanne demokratier som opprettholder rettsstaten og sikrer respekt for menneskerettighetene, er det beste forsvaret mot autoritære regimer, totalitarisme og krig på vårt kontinent.

Når vi nå samles her i 2023, er våre europeiske demokratier igjen under angrep. Russlands angrepskrig mot Ukraina er ikke bare et brudd på folkeretten, men også et angrep på våre demokratier.

Vi mener at demokratisk sikkerhet er nøkkelen til at medlemsstatene sammen kan håndtere dagens og morgendagens utfordringer og sikre fred og velstand i Europa. Vi mener at Europarådet, med sitt sete i Strasbourg, symbolet på fred og forsoning, er i en unik posisjon til å samle alle land i Europa på like fot for å beskytte den demokratiske sikkerheten i Europa og hindre at menneskerettighetene, demokratiet og rettsstaten underbygges.

På dette fjerde toppmøtet i Europarådet forplikter vi oss i fellesskap til å stå sammen om våre verdier og standarder. Med denne erklæringen staker vi ut kursen videre for våre land og for Europarådet, til fordel for alle europeere, også fremtidige generasjoner.

Vedlegg I

Erklæring til støtte for den utvidede delavtalen om registrering av skader forårsaket av Den russiske føderasjonens aggresjon mot Ukraina

Vi, stats- og regjeringssjefene i [...], samt representantene for [...] og for Den europeiske union,

som gjentar vår sterkeste fordømmelse av Den russiske føderasjons aggresjon mot Ukraina og uttrykker vår fulle støtte til Ukraina og vår solidaritet med landets folk, og som også gjentar vår urokkelige forpliktelse til Ukrainas uavhengighet, suverenitet og territoriale integritet innenfor landets internasjonalt anerkjente grenser,

som fordømmer alle brudd på folkeretten, herunder internasjonal menneskerettighetslovgivning og internasjonal humanitær rett, særlig angrep mot sivile og sivile objekter, herunder sivil infrastruktur, kulturell og religiøs arv og miljøet i Ukraina, og er overbevist om at det er tvingende nødvendig å sikre omfattende ansvarliggjøring i forbindelse med Den russiske føderasjonens aggresjon mot Ukraina,

som tar hensyn til FNs generalforsamlings resolusjon A/RES/ES-11/5 av

14. november 2022, *Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine*, som blant annet erkjenner at Den russiske føderasjon må bære de rettslige konsekvensene av alle sine folkerettsstridige handlinger i eller mot Ukraina, herunder å erstatte skaden og all skade forårsaket av slike handlinger, og bemerker at denne resolusjonen også erkjenner behovet for å etablere en internasjonal mekanisme for oppreisning, og anbefaler at det opprettes et internasjonalt skaderegister i samarbeid med Ukraina,

som er samlet her i Reykjavík 16. mai 2023, i forbindelse med det fjerde toppmøtet i Europarådet,

uttrykker vår politiske støtte ved å ha sluttet oss til eller ha til hensikt å slutte oss til den utvidede delavtalen om registeret over skader forårsaket av Den russiske føderasjons aggresjon mot Ukraina, som er etablert innenfor Europarådets institusjonelle rammeverk.

Ved signatur som bekreftelse på dette:

Vedlegg II

Erklæring om situasjonen for barn i Ukraina

Vi, stats- og regjeringssjefene,

som uttrykker solidaritet med det ukrainske folket, som forsvaret ikke bare sin suverene stat, men også prinsippene og verdiene til Europarådet,

som oppfordrer Den russiske føderasjon til å stanse aggresjonen mot Ukraina og respektere sine forpliktelser under folkeretten, inkludert den humanitære folkeretten,

som fordømmer Den russiske føderasjons omfattende overgrep mot og krenkelser av menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene til barn i Ukraina,

som fordømmer Den russiske føderasjons angrep på sivile objekter, herunder infrastrukturer som er beskyttet i henhold til humanitær folkerett, særlig steder der det vanligvis bor mange barn, som boliger, sykehus, fødeklinikker, skoler, barnehager og fritidsområder,

som bekrefter at alle barn i Ukraina har rett til å nyte godt av alle menneskerettighetene som er nedfelt i relevante internasjonale rettsinstrumenter, og at barnets beste skal være det fremste hensynet i alle beslutninger som tas,

som uttrykker alvorlig bekymring over bevisene på at barn blir drept, skadet og seksuelt misbrukt, at ukrainske barn ulovlig overføres og deporteres av russiske styrker til Den russiske føderasjon og Belarus, eller til områder midlertidig kontrollert eller okkupert av Den russiske føderasjon, og at de blir tvangsplassert under forvaring eller adopsjon av russiske borgere, og andre krenkelser av deres verdighet og rettigheter,

som understreker at alle forbrytelser begått mot barn må etterforskes av en uavhengig instans, og at gjerningsmennene ikke må gå ustraffet, i samsvar med de generelle prinsippene i folkeretten og den humanitære folkeretten, og som gjentar vår støtte til det uunnværlige arbeidet som gjøres av det nasjonale og internasjonale rettsvesenet for å sikre at alle som er ansvarlige for forbrytelsene begått i Ukraina, blir stilt til ansvar,

som understreker betydningen av den internasjonale straffedomstolens nylige beslutning om å utstede arrestordre mot Russlands president Vladimir Vladimirovitsj Putin og kommissæren for barns rettigheter ved den russiske presidentens kontor, Maria Aleksejevna Lvova-Belova, i forbindelse med de påståtte krigsforbrytelsene ulovlig deportasjon og overføring av barn fra midlertidig kontrollerte eller okkuperte områder i Ukraina til Den russiske føderasjon,

som noterer seg funnene og anbefalingene fra Europarådets menneskerettighetskommissær om menneskerettighetsbruddene som følger av at Russland ikke har returnert ukrainske barn som har blitt overført til Den russiske føderasjon, Belarus og områdene som er midlertidig okkupert av Den russiske føderasjon, til sine familier og foresatte, og om situasjonen for internt og eksternt fordrevne barn som flykter fra Den russiske føderasjonens aggresjon mot Ukraina, herunder behovet for å beskytte dem mot menneskehandel, utnyttelse og seksuell vold uansett hvor de befinner seg,

som erkjenner at Europarådets medlemsstater har gitt god beskyttelse og støtte til mennesker på flukt fra Ukraina, men samtidig peker på utfordringer ved å imøtekomme barns spesielle behov, særlig med hensyn til vergemål og integrert barnevern,

som er klar over at det er behov for ytterligere beskyttelses- og hjelpetiltak for enslige og atskilte barn fra Ukraina som er på flukt, og for barn som befinner seg i en situasjon med flere og kryssende sårbarheter, for eksempel barn som risikerer fattigdom eller sosial ekskludering, barn med funksjonsnedsettelse, foreldreløse barn og rombarn, eller barn som risikerer å bli utsatt for vold, menneskehandel eller reviktimisering,

som noterer oss ukrainske myndigheters forventninger om at barn som er fordrevet eller har søkt tilflukt i andre av Europarådets medlemsstater, inkludert barn fra institusjoner, vil bli repatriert til Ukraina når det er trygt å gjøre det,

som minner om barns rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører dem, og at deres synspunkter skal tillegges behørig vekt i samsvar med deres alder og modenhet, og at de om nødvendig skal få hjelp til å realisere denne retten,

som tar hensyn til at Europarådets strategi for barns rettigheter (2022–2027) etterlyser spesielle rettssikkerhetsgarantier og støttetjenester for barn i krise- og nødsituasjoner,

som noterer oss statspartenes, herunder Den russiske føderasjons, hovedforpliktelser i henhold til Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuell misbruk (Lanzarote-konvensjonen), som kommer til anvendelse i krise- og nødsituasjoner, og de relevante anbefalingene og uttalelsene fra Lanzarote-komiteen,

som gleder oss over Europarådets omfattende innsats, i nært samarbeid med ukrainske myndigheter, for å bistå med å dokumentere overgrep og krenkelser av barns rettigheter og styrke kapasiteten til dem som arbeider med barn som er berørt av konflikten,

som noterer oss med takknemlighet den pågående innsatsen fra ukrainske myndigheter for både å dokumentere brudd på barns rettigheter og for å lokalisere og returnere barn som har blitt ulovlig deportert eller tvunget til å søke tilflukt andre steder,

som gleder oss over Ukrainas ratifisering av Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i hjemmet (Istanbul-konvensjonen), og understreker behovet for å beskytte ukrainske jenter og gutter mot alle former for vold, herunder seksuell og kjønnsbasert vold, psykisk vold og vold i hjemmet, også som vitner,

1. understreker behovet for å styrke innsatsen, på alle styringsnivåer, for å garantere at rettighetene til barn i Ukraina gis et effektivt vern i denne situasjonen, og forplikter seg, i fullt samsvar med de gjeldende standardene til Europarådet, til å
 - i. sikre vern av alle menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene til barn i Ukraina, inkludert deres rett til liv, til frihet fra vold, til respekt for familieliv, til ikke-diskriminering, til å bruke sitt eget språk og delta i sin egen kultur, til sosial sikkerhet, til den høyest oppnåelige standard for fysisk og psykisk helse, utdanning og bolig og til tilgang til rettsvesenet,
 - ii. sørge for effektive beskyttelsestiltak, inkludert vergemål, for enslige og atskilte barn i forbindelse med migrasjon og sikre at de blir identifisert og registrert på riktig måte,

- iii. støtte barn fra Ukraina som bor i alternativ omsorg i Europarådets medlemsstater, blant annet ved å treffe alle nødvendige tiltak for å sikre effektiv forebygging av vold og seksuell og kjønnsbasert vold i slike miljøer,
 - iv. sikre høyest mulig standard for mottak og omsorg, slik at barn blir tatt imot i samsvar med relevante standarder for samfunns- og familiebasert omsorg, samtidig som vi erkjenner ukrainske myndigheters legitime ønske om å holde oversikt over disse spesielt sårbare kategoriene barn for å gjøre det mulig å returnere dem trygt til Ukraina,
 - v. sikre at barn i Ukraina har effektiv tilgang til integrerte barnevernssystemer, herunder at de får rettidig psykologisk støtte som er tilpasset deres spesifikke behov, og at det tas særlig hensyn til rettighetene og behovene til barn med funksjonsnedsettelse,
 - vi. sikre en effektiv gjennomføring av anbefalingene fra Europarådets overvåkingsorganer som gjelder situasjonen for barn i Ukraina, samt fra Europarådets øvrige organer, herunder menneskerettighetskommissæren og generalsekretærens spesialrepresentant for migrasjon og flyktninger,
 - vii. støtte gjennomføringen av spesifikke tiltak som er rettet mot beskyttelse og velferd for barn i Ukraina, inkludert tiltakene i Europarådets handlingsplan for Ukraina, Resilience, Recovery and Reconstruction (2023-2026), og handlingsplanen Council of Europe Action Plan on Protecting Vulnerable Persons in the Context of Migration and Asylum (2021-2025),
 - viii. gi barn på flukt mulighet til å delta i beslutninger som angår dem, i samsvar med deres alder og modenhet.
2. Videre forplikter vi oss til å bistå ukrainske myndigheter med å gjennomføre en omfattende reform av barneverns- og omsorgssystemet, med behørig respekt for barnets rettigheter, som vil sikre at barnets beste blir det fremste hensynet ved repatriering av barn som har blitt fordrevet fra Ukraina.
 3. Vi oppfordrer Europarådet til å legge til rette for samarbeid mellom stater, Den europeiske union og relevante internasjonale organisasjoner, gjennom en egnet mekanisme, for å
 - utveksle informasjon om juridiske og politiske rammer for situasjonen, statusen og behovene til barn fra Ukraina som er bosatt i medlemsstatene,
 - gi råd om reformen av det ukrainske barneverns- og omsorgssystemet,
 - legge til rette for utveksling av relevant informasjon, herunder informasjon fra Network of Focal Points on Migration, og, så langt det er mulig, samordning av tiltak med tanke på hensynet til ukrainske barns beste.
 4. Vi er fullt forpliktet til å bekjempe straffefrihet for gjerningsmenn som begår forbrytelser mot barn, inkludert deportasjon av barn, ved å fortsette å støtte internasjonale og nasjonale jurisdiksjoner som etterforsker disse forbrytelsene.

5. Vi er forpliktet til å samarbeide med det internasjonale samfunnet og støtte ukrainske myndigheter for å sikre at barn som har blitt ulovlig overført og deportert fra Ukraina til Den russiske føderasjonen, Belarus eller områder som er midlertidig kontrollert eller okkupert av Den russiske føderasjonen, umiddelbart blir returnert til Ukraina.
6. Vi er fast bestemt på å sikre samarbeid og koordinering med andre internasjonale og europeiske organisasjoner, inkludert organisasjoner i sivilsamfunnet, for å ivareta og beskytte rettighetene, sikkerheten og velferden til barn i Ukraina.

Vedlegg III

Reykjavík-prinsippene for demokrati

Vi, stats- og regjeringssjefene, forplikter oss til å sikre og styrke demokrati og godt styresett på alle nivåer i hele Europa. Sammen vil vi arbeide for å beskytte og fremme de tre grunnleggende, gjensidig avhengige og umistelige prinsippene om demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene, slik de er nedfelt i Europarådets vedtekter og i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Vi anser demokratiet som det eneste middelet for å sikre at alle kan leve i et fredelig, velstående og fritt samfunn. Vi skal oppfylle våre folkerettslige forpliktelser. Vi skal forebygge og motstå demokratisk tilbakegang på vårt kontinent, også i nødssituasjoner, kriser og væpnede konflikter, og vi vil stå fast mot autoritære tendenser ved å styrke våre felles forpliktelser som Europarådets medlemsstater.

Sammen forplikter vi oss til følgende Reykjavík-prinsipper, og vi vil

1. aktivt legge til rette for og oppfordre til DEMOKRATISK DELTAKELSE på nasjonale, regionale og lokale nivåer gjennom frie og rettferdige valg. Der det er hensiktsmessig, kan det oppmuntres til ulike former for deltakende demokrati, inkludert deliberativt demokrati;
2. avholde VALG OG FOLKEAVSTEMNINGER i samsvar med internasjonale standarder og treffe alle nødvendige tiltak mot enhver form for innblanding i valgordninger og -prosesser. Valgene skal være basert på respekt for relevante menneskerettsstandarder, særlig YTRINGSFRIHET, FORSAMLINGSFRIHET OG FORENINGSFRIHET, herunder til opprettelse av politiske partier og foreninger i samsvar med nasjonale og internasjonale standarder;
3. opprettholde og beskytte UAVHENGIGE OG EFFEKTIVE PARLAMENTER OG ANDRE DEMOKRATISKE INSTITUSJONER som bestemmer sine egne regler og prosedyrer, og der representanter fra hele det politiske spekteret kan delta. Alle folkevalgte skal opprettholde en HØY ETISK STANDARD;
4. opprettholde MAKTFORDELING med egnet kontroll og balanse mellom ulike statlige institusjoner på alle nivåer for å forhindre for stor maktkonsentrasjon;
5. sikre UAVHENGIGE, UPARTISKE OG EFFEKTIVE DOMSTOLER. Dommere må utøve sine funksjoner uavhengig og upartisk, og de må være fri for innblanding utenfra, også fra den utøvende makt;
6. fortsette en urokkelig KAMP MOT KORRUPSJON, blant annet gjennom forebygging og ved å stille til ansvar dem som utøver offentlig makt, og fortsette å bekjempe organisert kriminalitet;

7. sikre retten til YTRINGSFRIHET, inkludert akademisk frihet og kunstnerisk frihet, til å ha MENINGER og til å motta og formidle informasjon og ideer, både online og offline. Frie, uavhengige, pluralistiske og mangfoldige medier er en av hjørnesteinene i et demokratisk samfunn, og journalister og andre ansatte i media bør gis full rettslig beskyttelse. Desinformasjon eller feilinformasjon som utgjør en trussel mot demokrati og fred, vil bli motarbeidet på en måte som er forenlig med folkeretten, inkludert retten til ytringsfrihet og meningsfrihet;
8. investere i en DEMOKRATISK FREMTID ved å sørge for at alle kan spille sin rolle i demokratiske prosesser. Vi vil prioritere å støtte unges deltakelse i demokratiske liv og beslutningsprosesser, blant annet gjennom opplæring i menneskerettigheter og demokratiske kjerneverdier som pluralisme, inkludering, ikke-diskriminering, åpenhet og ansvarlighet;
9. bekrefte på nytt at sivilsamfunnet er en forutsetning for et fungerende demokrati, og forplikte oss til å støtte og opprettholde et trygt og gunstig miljø der sivilsamfunnet, så vel som menneskerettighetsforkjempere, kan arbeide uten hindringer, usikkerhet og vold;
10. sikre FULL, LIKESTILT OG MENINGSFULL DELTAKELSE I DET POLITISKE OG OFFENTLIGE LIVET for alle, særlig for kvinner og jenter, fritt for vold, frykt, trakassering, hatefulle ytringer og hatkriminalitet, samt diskriminering på ethvert grunnlag.

We will share and promote these principles together with States and international organisations including the UN, the OSCE and the EU, as well as all those willing to work with the Council of Europe to further the achievement of greater unity and better global governance.

Vedlegg IV

Forpliktelse til konvensjonssystemet som hjørnesteinen i Europarådets vern om menneskerettighetene

Vi, stats- og regjeringssjefene,

som minner om det ekstraordinære bidraget som den europeiske menneskerettighetskonvensjonen har gitt til å beskytte og fremme menneskerettighetene og rettsstaten i Europa, samt dens sentrale rolle i å opprettholde og fremme demokratisk sikkerhet og fred på hele kontinentet,

som minner om de viktige resultatene Den europeiske menneskerettighetsdomstol har oppnådd gjennom dommer og avgjørelser når det gjelder å overvåke overholdelsen av konvensjonen og forsvare de verdiene som ligger til grunn for Europarådet,

som minner om at arbeidet som er utført innenfor rammen av Interlaken-prosessen, har bidratt vesentlig til den konkrete utviklingen av konvensjonssystemet,

som understreker alle de høye kontraherende parter primære forpliktelse til å sikre alle innenfor sin jurisdiksjon de rettighetene og frihetene som er definert i konvensjonen i samsvar med subsidiaritetsprinsippet, viktigheten av å ta hensyn til domstolens rettspraksis på en måte som gir konvensjonen full virkning, og den ubetingede forpliktelsen til å rette seg etter domstolens endelige avgjørelser i enhver sak der de er parter,

som understreker at Den russiske føderasjon, til tross for at den ikke lenger er en høy kontraherende part i konvensjonen, fortsatt har plikt til å samarbeide med domstolen og en bindende og ubetinget folkerettslig forpliktelse til å gjennomføre alle endelige dommer og avgjørelser fra domstolen i forbindelse med handlinger eller unnlatelser som fant sted før 16. september 2022, og som kan utgjøre et brudd på konvensjonen,

som gleder oss over den foreløpige fulle enigheten om det reviderte utkastet til tiltredelsesinstrumenter som et viktig resultat i prosessen med Den europeiske unions tiltredelse til konvensjonen; som understreker at tiltredelsen vil styrke sammenhengen i menneskerettighetsvernet i Europa og oppfordrer til rettidig gjennomføring av avtalen,

som understreker betydningen av subsidiaritetsprinsippet og skjønnsmarginen for de høye kontraherende parter gjennomføring av konvensjonen på nasjonalt plan, forsterket ved ikrafttredelsen av protokoll nr. 15, samt begrepet delt ansvar mellom de høye kontraherende parter, Domstolen og ministerkomiteen for å sikre at konvensjonssystemet fungerer tilfredsstillende; som også minner om at utøvende, nasjonale og lokale myndigheter, nasjonale domstoler og nasjonale parlamenter har ansvar for å gjennomføre konvensjonen og etterleve domstolens avgjørelser,

som understreker den grunnleggende betydningen av at domstolens dommer fullbyrdes, og at det føres effektivt tilsyn med denne prosessen for å sikre konvensjonssystemets bærekraft, integritet og troverdighet på lang sikt,

som understreker at vi tar avstand fra angrep fra høyt politisk nivå på de rettighetene som er beskyttet av konvensjonen, og de dommene domstolen har avsagt for å sikre disse,

som minner om at et stort flertall av dommene er fullt ut gjennomført, men som også er bekymret over manglende engasjement, forsinkelser og svikt i gjennomføringen av visse dommer, noe som undergraver domstolens autoritet og utgjør en alvorlig trussel mot konvensjonens effektivitet; som i denne sammenheng minner om de relevante beslutningene fra tidligere ministermøter, der ministerkomiteen ble enig om å fortsette å effektivisere tilsynet med fullbyrdelsen av domstolens avgjørelser, særlig menneskerettighetsmøtene,

som beklager at problemene som oppstår i gjennomføringen av dommene på nasjonalt nivå, ofte skyldes begrensede ressurser og begrenset teknisk kompetanse,

som erkjenner at domstolens nåværende ressurser er utilstrekkelige og uholdbare for å kunne håndtere tilfanget av nye og verserende saker, herunder mellomstatlige saker som oppstår som følge av konflikter, hvorav mange gjelder komplekse juridiske, politiske og samfunnsmessige spørsmål, samt gjentakende saker, noe som påfører domstolen en betydelig belastning,

påtar oss følgelig å

forplikte oss tydelig på nytt til konvensjonssystemet

bekrefte på nytt vår urokkelige forpliktelse til konvensjonssystemet som en mekanisme for å fremme fred og stabilitet i Europa og Europarådets kjerneverdier: menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper,

bekrefte på nytt at vi bekjenner oss sterkt til retten til individuell klage til domstolen som en hjørnestein i systemet for beskyttelse av de rettigheter og friheter som er nedfelt i konvensjonen,

forplikte oss på nytt til å løse de systemiske og strukturelle menneskerettighetsproblemene som domstolen har pekt på, og sikre fullstendig, effektiv og rask fullbyrdelse av domstolens endelige dommer, idet det tas hensyn til deres bindende karakter og de høye kontraherende parter forpliktelser under konvensjonen, samtidig som vi minner om viktigheten av å involvere nasjonale parlamenter i gjennomføringen av dommene,

også bekrefte på nytt subsidiaritetsprinsippet og det faktum at de saksøkte statene fortsatt står fritt til å velge hvordan de vil oppfylle forpliktelsen etter artikkel 46 i konvensjonen til å rette seg etter domstolens endelige avgjørelser i enhver sak der de er part,

støtte domstolens arbeid for å sikre at stater holdes ansvarlige for sine handlinger gjennom rask behandling av individuelle og mellomstatlige søknader, særlig dem som oppstår i forbindelse med konflikter,

bekrefte behovet for å gjøre alt i vår makt for å sikre at Den russiske føderasjon fullbyrder domstolens dommer, blant annet gjennom å utvikle synergier med andre internasjonale organisasjoner, for eksempel FN,

sørge for at domstolen får tilstrekkelige og bærekraftige ressurser slik at den kan utøve sine rettslige funksjoner effektivt og håndtere sin arbeidsmengde raskt,

fortsette å effektivisere overvåkingmekanismen for fullbyrdelse av dommer, og sørge for at avdelingen for fullbyrdelse av dommer har de nødvendige ressursene til å bistå medlemsstatene og ministerkomiteen i denne oppgaven,

anerkjenne den rollen Europarådets menneskerettighetskommissær, nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner og organisasjoner i sivilsamfunnet spiller i å overvåke etterlevelsen av konvensjonen og domstolens avgjørelser,

utvikle en mer samarbeidsorientert, inkluderende og politisk tilnærming basert på dialog

bekrefte behovet for en samarbeidsvillig og inkluderende tilnærming, basert på dialog, i tilsynsprosessen for å bistå statene med å fullbyrde domstolens dommer,

oppskalere samarbeidsprogrammene for å bistå medlemsstatene med å gjennomføre dommer, som etter behov kan involvere stater som står overfor samme eller lignende problemer i gjennomføringen, og styrke synergien mellom avdelingen for fullbyrdelse av dommer og Europarådets samarbeidsprogrammer,

oppfordre til sterkere synergi mellom Europarådets overvåkings- og rådgivningsorganer, avdelingen for fullbyrdelse av dommer og andre relevante avdelinger i Europarådet, der det er hensiktsmessig, for å legge til rette for utveksling av god praksis og kompetanse mellom medlemsstatene og understreke viktigheten av å avholde et årlig møte med de nasjonale koordinatorene for fullbyrdelse av dommer og avdelingen for fullbyrdelse av dommer,

oppfordre til å styrke den institusjonelle dialogen mellom domstolen og ministerkomiteen om generelle spørsmål om fullbyrdelse av dommer,

notere oss den omfattende dialogen mellom EFTA-domstolen og konvensjonsstatenes høyesteretter og forfatningsdomstoler, blant annet gjennom Superior Courts Network, og EFTA-domstolens rådgivende uttalelser, og oppfordre til å styrke denne dialogen,

oppfordre presidenten i ministerkomiteen, generalsekretæren, presidenten i parlamentarikerforsamlingen og presidenten i kongressen for lokale og regionale myndigheter til å styrke sin politiske dialog med sine respektive nasjonale samarbeidspartnere om gjennomføringen av dommene,

oppfordre nasjonale myndigheter til å styrke samarbeidet med lokale og regionale myndigheter for å lette prosessen med å fullbyrde dommene som angår dem,

oppfordre til å styrke den politiske dialogen der det oppstår vanskeligheter med å gjennomføre dommene, og oppfordre til at høytstående representanter fra den innklagede staten deltar,

oppfordre ministerkomiteen til å fortsette sitt arbeid med å forbedre de tilgjengelige verktøyene i tilsynet med fullbyrdelsen av dommer med klare, forutsigbare og gradvise skritt dersom det er manglende fullbyrdelse eller vedvarende avslag på fullbyrdelse av domstolens endelige dommer, på en hensiktsmessig og fleksibel måte, som tar hensyn til de spesielle forholdene i hver enkelt sak.

Vedlegg V

Europarådet og miljøet

Vi, stats- og regjeringssjefene, understreker at det haster med å iverksette koordinerte tiltak for å beskytte miljøet ved å motvirke den tredoble globale krisen med forurensning, klimaendringer og tap av biologisk mangfold. Vi bekrefter at menneskerettigheter og miljø er sammenvevd, og at et rent, sunt og bærekraftig miljø er en forutsetning for at nåværende og fremtidige generasjoner skal kunne nyte fullt og godt av menneskerettighetene.

Vi understreker den rollen Europarådet kan spille som en organisasjon som ikke bare arbeider for menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper, men som også har oppnådd anerkjente resultater over lang tid innenfor miljøvern, miljøvennlig landskapsforvaltning og folkehelse. Rådet har både verktøyene og strukturene som skal til for å håndtere menneskerettigheter og miljø, med samarbeidsånd og ved å dele erfaringer og lovende praksis.

Vi merker oss at retten til et sunt miljø er nedfelt på ulike måter i flere av Europarådets medlemsstaters grunnlover, og at retten til et rent, sunt og bærekraftig miljø i økende grad anerkjennes i blant annet internasjonale instrumenter, regionale menneskerettighetsinstrumenter, nasjonale grunnlover, lovgivning og politikk.

Vi minner om den omfattende rettspraksisen om miljø og menneskerettigheter som er utviklet av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen og Den europeiske komité for sosiale rettigheter. Vi setter pris på det pågående arbeidet som gjøres av ministerkomiteen, parlamentarikerforsamlingen, Europarådets kongress for lokale og regionale myndigheter, kommissæren for menneskerettigheter, ungdomssektoren og andre deler av Europarådet for å styrke beskyttelsen av menneskerettighetene knyttet til miljøvern.

Vi anser konvensjonen om bevaring av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder (Bernkonvensjonen) som et unikt internasjonalt instrument som tar sikte på å samordne nasjonale standarder og praksiser for bevaring av vill flora og fauna og deres naturlige leveområder på paneuropeisk nivå og utover, og som gir de nødvendige verktøyene for å styrke det mellomstatlige samarbeidet og gir sivilsamfunnet en mulighet til å gå i dialog med regjeringer og gjøre dem oppmerksomme på trusler mot det biologiske mangfoldet og naturlige leveområder og de skadelige konsekvensene av disse.

Vi minner om at Europarådets landskapskonvensjon – den første internasjonale traktaten som utelukkende omhandler alle landskapets dimensjoner – slår fast at landskapet har en viktig rolle av allmenn interesse på det kulturelle, økologiske, miljømessige og sosiale området, at det er et sentralt element i den enkeltes og samfunnets velferd, og at vern, forvaltning og planlegging av landskap innebærer rettigheter og plikter for alle.

Vi erkjenner viktigheten av tilgang til miljøinformasjon, allmenn deltakelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker vedrørende miljø, slik det er nedfelt i Europarådets konvensjon om innsyn i offentlige dokumenter (Tromsøkonvensjonen).

Vi anerkjenner og støtter den viktige rollen som sivilsamfunnet og andre interessenter, inkludert nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner, regionale institusjoner for beskyttelse og fremme av menneskerettighetene, ungdom, urfolk, religiøse ledere og lokalsamfunn, samt byer, regioner og andre subnasjonale myndigheter og lokalsamfunn, spiller i arbeidet med å beskytte miljøet.

Vi mener at en styrket innsats fra Europarådet på dette området vil bidra til fremgang mot FNs 2030-agenda for bærekraftige utviklingsmål.

Sammen forplikter vi oss til

- i. å styrke arbeidet vårt i Europarådet med miljøets menneskerettighetsaspekter basert på den politiske erkjennelsen av at retten til et rent, sunt og bærekraftig miljø er en menneskerettighet, i tråd med FNs generalforsamlings resolusjon 76/300 *The human right to a clean, healthy and sustainable environment*, og ved å fortsette gjennomføringen av ministerkomiteens rekommandasjon CM/Rec(2022)20 om menneskerettigheter og miljøvern;
- ii. å reflektere over retten til et rent, sunt og bærekraftig miljø og dens art, innhold og implikasjoner, og på grunnlag av dette aktivt vurdere å anerkjenne denne rettigheten på nasjonalt nivå som en menneskerettighet som er viktig for å kunne nyte godt av menneskerettighetene, og som er knyttet til andre rettigheter og eksisterende folkerett;
- iii. å oppfordre Europarådets utviklingsbank til å fokusere på de sosiale dimensjonene ved klimaendringer og miljøødeleggelser og til å hjelpe medlemsstatene med å oppnå en rettferdig og inkluderende overgang som ikke utelukker noen, ved å finansiere prosjekter i bankens viktigste aktivitetssektorer, i tråd med bankens strategiske rammeverk;
- iv. så snart som mulig å avslutte Europarådets pågående arbeid med en konvensjon som skal avløse og erstatte konvensjonen strafferettslig beskyttelse av miljøet, og med å vurdere behovet for og muligheten for et eller flere nye instrumenter på området menneskerettigheter og miljøet;
- v. å sette i gang «Reykjavík-prosessen» med å styrke Europarådets arbeid på dette området, med sikte på å gjøre miljøet til en synlig prioritet for organisasjonen. Prosessen vil konsentrere og strømlinjeforme organisasjonens aktiviteter med sikte på å fremme samarbeid mellom medlemsstatene. Vi vil identifisere utfordringene som den tredoble globale krisen med forurensning, klimaendringer og tap av biologisk mangfold skaper for menneskerettighetene, og bidra til å utvikle felles svar på disse, samtidig som vi legger til rette for at ungdom kan delta i disse diskusjonene. Vi vil gjøre dette ved å styrke og samordne Europarådets eksisterende aktiviteter på miljøområdet, og vi oppfordrer til at det opprettes en ny mellomstatlig komité for miljø og menneskerettigheter («Reykjavík-komiteen»).

[illegible]

www.coe.int

Europarådet er den ledende menneskerettighetsorganisasjonen på det europeiske kontinentet. Rådet omfatter 46 medlemsland, inkludert alle medlemmer av Den europeiske union. Alle Europarådets medlemsland har signert Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, som har som formål å beskytte menneskerettigheter, demokrati og rettssikkerhet. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen overvåker medlemslandenes iverksettelse av konvensjonen.

